

Et godt sted at være

Et inspirationshæfte om rummelighed
i Allerød Kommunes skoler og institutioner

Hvad er rummelighed? - et par definitioner

Allerød Kommune bruger begrebet 'rummelighed', som et udtryk for den politik, der skal sikre at også sårbare børn og unge har lige muligheder for at deltage i fællesskabet i daginstitutionen eller i klassen.

I inspirationshæftet her bruger chefkonsulent Bent Madsen fra Videnscenter for Inklusion og Eksklusion i stedet ordene 'inklusion' og 'eksklusion'. Videnscentrets definition af ordene er:

Inklusion

At sikre alle børn retten til at deltage i differentierede fællesskaber og de almene læringsmiljøer i institutioner eller skoler.

Eksklusion

At et barn bliver holdt uden for at deltage i skolens eller dagtilbudets almene læringsmiljøer og differentierede fællesskaber.

Redaktion:
Chefkonsulent Mette Martinussen,
Børne- og Ungeteamet i Allerød Kommune og
journalist Else Marie Andersen

Tekst:
Journalist Else Marie Andersen,
Impress Kommunikation, Hillerød

Layout:
Punkt & Prikke a/s, www.prikke.dk

Foto:
Fotograf Henrik Clifford

Tryk:
Formegon ApS

ISBN:
978-87-985419-1-2

Kan downloades fra: www.alleroed.dk

Mere rummelighed og bedre trivsel for vores børn

Dette hæfte skal bringe os videre i arbejdet med at udmønte den målsætning for rummelighed i vores skoler og dagtilbud, som er en del af Allerød Kommunes børne- og ungepolitik.

For at inspirere og udfordre de lokale drøftelser om øget rummelighed i skoler og dagtilbud, har vi til hæftet interviewet en politiker, to eksperter samt nogle lokale virksomhedsledere fra kommunen, der hver kommer med deres indfaldsvinkler.

Eksperterne er kendte ansigter her i Allerød: Lektor Bent Madsen, chefkonsulent på Nationalt Videnscenter for Inklusion og Eksklusion, og konsulent Kim Foss Hansen, cand. psych. og udviklingskonsulent.

De medvirkende virksomhedsledere er Vibeke Poulsen fra Engholmskolen og Suzette Vitger, der er leder af fire dagtilbud, samt Lisbeth Posborg, daglig leder af Æblehaven.

Derudover medvirker formanden for Samordningsudvalget for Børn, Unge og Idræt, Nikolaj Bührmann.

Jeg er glad for, at vi fortsat har fokus på dette meget vigtige emne. Forskningen viser desværre, at op mod hvert femte barn i dagtilbud og skoler slet ikke trives.

I Allerød vil vi øge rummeligheden for alle børn i daginstitutioner og skoler. Men det kræver omtanke, refleksion i fællesskab og handling at nå målet.

Jeg håber derfor, at du vil læse dette hæfte og lade dig inspirere til at tage fat på den fortsatte udvikling. Jeg er overbevist om, at vi er godt på vej allerede – men dette er et område, hvor vi altid kan blive bedre og arbejde med nye muligheder for at øge vores børns trivsel.

Eva Nejstgaard
Borgmester

Den, som flaskehalsen peger på

...er de voksne. Lærere og pædagoger har et stort ansvar for at sikre at miljøet i skoler og daginstitutioner er godt og rummeligt for alle børn

Normalt kan en 1-liters flaske ikke rumme mere end 1 liter. Men når det gælder social rummelighed over for sårbare børn opfattes begrebet ofte mere elastisk – eller som et spørgsmål om størrelsen på pædagoger eller læreres hjertenum.

I virkeligheden afhænger flaskens rummelighed af flaskens indhold: Jo større pædagogisk faglig fylde og vægt, den indeholder, jo langsommere vil flasken dreje rundt, og des færre børn med vanskeligheder vil blive udpeget som problembørn. Skal rummelighedspolitikken lykkes, peger flaskehalsen især på de voksne.

Sagt med andre ord: At blive en del af legen og fællesskabet er ikke de vanskeligt stillede børns ansvar. Derimod har lærere og pædagoger et stort ansvar for at skabe gode og udviklende børnemiljøer for alle børn i daginstitutioner og skoler.

”Flaskens vægt afhænger jo af væskens massefylde. Det er sandelig ikke ligegyldigt, om det er benzin eller vand, du hælder i flasken. Altså handler det om at hælde det rigtige på. Gør man det, så er der plads til børn med særlige behov”, siger Nikolaj Bührmann, (SF), formand for Samordningsudvalget for Børn, Unge og Idræt i Allerød Kommune.

Behov for specialviden

Den rigtige væske indeholder blandt andet andre pædagogiske værktøjer, ny viden fra specialpæ-

dagogikken, et socialt menneskesyn og bevidste, kompetente medarbejdere, der henter hjælp udefra, når egne kompetencer ikke slår til, mener han.

I forsøg på at indføre rummelighed som en del af en sammenhængende børne- og ungepolitik har Allerød Kommune for nylig flyttet støttepædagoger til et nyt konsultativt team. Teamet skal fungere som sparringspartner til daginstitutionerne, så de pædagogiske medarbejdere kan hente hjælp, hvis de er kørt fast. Som flue på væggen kan teamets medarbejdere forhåbentlig bidrage med andre øjne og metoder, så institutionens kultur bliver mere rummelig.

Senest er det også besluttet at det konsultative team skal udvides med en lærer, der især skal have fokus på overgangen fra institution til skole.

Strukturen er afgørende

At rumme vanskeligt stillede børn i almindelige børnehaver og skoler er imidlertid ikke kun en opgave for pædagoger og lærere. Nikolaj Bührmann er helt med på at det i høj grad er op til politikere og især forvaltningen at skabe en organisatorisk struktur, der understøtter rummelighedspolitikken. Så psykologers, socialrådgiveres og andre fagpersoners faglige viden ikke forbliver på Forvaltningen, men derimod når ud til dem, der skal bruge den viden til at arbejde med vanskeligt stillede børn.

Han nævner som eksempel at sagsbehandlere og psykologer kunne have en væsentlig tættere forankring til kommunens lokalområder, så de fx hurtigt kunne visitere og etablere fleksible skoletilbud med deltidspraktik til de børn, der ikke magter et

fuldt skoleforløb. Næstved har gjort det med succes på en af kommunens skoler.

”Vi putter let folk i kasser. Er et barn først puttet i en kasse, hvor fokus udelukkende er på fejl og mangler, smitter den let af i opfattelsen af barnet. Rummelighed handler meget om at de professionelle skal have en faglig bevidsthed og underbevidsthed, så de er klar på, hvad de bruger den viden, de får om et barn, til”, siger han.

Han håber at vi på baggrund af kommunalreformen, hvor Allerød Kommune har fået tilført stor specialpædagogisk viden med kommunens to nye specialtilbud, Maglebjergskolen og Centerklasserne, vil bruge denne viden og ekspertise i forhold til kommunens øvrige skoler og institutioner. Det kunne fx ske gennem videndeling og netværksdannelser.

”Jeg håber at vores rummelighedspolitik er med til at give børn og unge det menneskesyn, der gør, at nogle svært stillede unge får et bedre liv. Samtidig er rummelighedspolitikken også vigtig for de velfungerende. I udlandet peger folk på at vi danskere er så gode til at møde manden på gaden, at arbejde på tværs af kulturskel og det traditionelle hierarki. Ved at gennemføre rummelighedspolitikken håber jeg at vi kan skabe en menneskelig fleksibilitet og fordomsfrihed hos den kommende generation. Og det har de brug for i en globaliseret verden”, siger formand for Samordningsudvalget for Børn, Unge og Idræt, Nikolaj Bührmann (SF).

Daginstitutionsleder foreslår:

HALVÅRLIGE TILSYN MED PÆDAGOGIKKEN

Daginstitutionsleder Suzette Vitger foreslår at dagtilbud fremover får pædagogisk tilsyn hvert halve år.

”Det vil være en stor kvalitet for mig, hvis jeg halvårligt fik besøg af fx chefkonsulenten for Børn og Ungeteamet og blev spurgt: Hvordan kan det være, at du gør sådan og sådan. Altså få en dialog om kvaliteten i forhold til de mål, kommunen har. Det vil skabe refleksion og være en god sparring for mig. Nøjagtig som det konsultative team kan være det for institutionens leder og personale.

Konsulenten skal samtidig have retten til at følge op, hvis det de møder, ikke lever op til den kvalitet, der er formuleret i målene for daginstitutionerne. Et halvårligt tilsyn vil også give forældre og børn en sikkerhed for at vi får de nødvendige refleksioner, der øger kvaliteten af vort arbejde”.

Sproget sladrer om miljøet i institutionen

Lærere og pædagoger skal arbejde med børnenes miljø, så de ikke lukker hinanden ude. Men de ansatte kan også selv være med til at ekskludere børn fra fællesskabet, fx ved konstant at tale om de sårbare børns fejl og mangler, påpege en konsulent

Tag pulsen på jeres institution, skole eller klasse og afslør på personalets sprogbrug, om miljøet bidrager til at rumme og 'inkludere' de sårbare børn. Eller er I rent sprogligt selv med til at skubbe de sårbare ud?

"Pædagoger og lærere kan være med til at skabe et ekskluderende miljø i måden, de italesætter børns behov, fx: "Han er et barn, der ødelægger det for de andre" eller "her er et barn, der forstyrrer de andre". Taler man kun om børnene på den måde, har man gjort opgaven med at inkludere de sårbare børn uløselig".

Sådan siger lektor Bent Madsen, der er chefkonsulent på Nationalt Videnscenter for Inklusion og Eksklusion ved CVU-Storkøbenhavn i Skovlunde.

Bent Madsen bruger ikke ordet 'rummelighed', for det betyder kun at sårbare børn rent fysisk rummes. Men de skulle gerne deltage på lige fod og være en del af – inkluderet i – miljøet, som han siger. Og ikke 'på tålt ophold'.

Fokuser på børnegruppen

Nyere forskning viser at netop samspillet i selve børnegruppen er en meget væsentlig parameter for, om børnegruppen er 'inkluderende' eller 'ekskluderende' i forhold til sårbare børn.

"Børn er gode til at drille og holde hinanden ude. Derfor skal de professionelle blive bedre til at arbejde med selve børnemiljøet – samspillet og normerne i gruppen. Lærere og pædagoger skal fx kende koden for at blive anerkendt i de enkelte børnegrupper og hjælpe de vanskeligt stillede børn til at finde deres rolle i gruppen eller i legen - i stedet for at have fokus på det sårbare barns fejl og mangler", konstaterer Bent Madsen.

Det er lettere sagt end gjort. Eksempelvis er støttesystemet de fleste steder bygget op på en måde, så den største støtte tildeles det barn, der populært sagt er beskrevet med flest fejl, mangler og problemer. En decideret diagnose virker som en rød løber til støttesystemets bevillinger.

"Men i praksis er diagnoser en eksklusionsmekanisme", siger Bent Madsen.

De ansatte mangler kompetence

"Det er selvfølgelig vigtigt for lærere og pædagoger at kende til og vide noget om det enkelte barns individuelle vanskeligheder. Men det er mindst lige så vigtigt at vide: Hvad skal gruppen, lærere og pædagoger have tilført af ressourcer, viden og kompetencer for at få barnet med vanskeligheder til at fungere optimalt i gruppen", siger Bent Madsen.

Derfor skal lærere og pædagoger kunne beskrive, hvorfor de har behov for ekstra hænder? Og til hvad? De skal kunne sætte ord på, hvilken viden de har behov for at få om barnets reaktioner og eventuelle handicap? Og hvilke metoder de kan bruge til at understøtte barnets udvikling i gruppen.

"Nogle pædagoger er rigtig gode til at opbygge aktiverende fællesskaber. Og erfaringen viser at de aktiviteter, som er tilrettelagt og igangsat af pædagoger, faktisk er mere inkluderende end de aktiviteter, børn selv sætter i gang i fri leg. Blandt andet fordi børn med lavt selvværd har svært ved at finde deres egen rolle i en leg. De skal have hjælp fra den professionelle", fortæller Bent Madsen.

DET SETE AFHÆNGER AF ØJNENE, DER SER

"Vi modtog på et tidspunkt et barn fra en anden institution, der ikke kunne rumme ham. Jeg ved faktisk ikke helt, hvad hans problem var", siger daglig leder af Æblehaven, Lisbeth Posborg:

Den overordnede leder Suzette Vitger: "Han var beskrevet som underudviklet, passiv, formentlig understimuleret - kognitivt såvel som fysisk. Og det var vel også det, pædagogerne i den anden institution så. Han havde været til en masse undersøgelser. De hæftede sig ved at han ikke kunne udtale navnet på sin primære kontaktperson"

"Men han kom herover i Æblehaven. Vi hørte fra forældrene, at bilmærker var hans store interesse, så vi satte os ind i de forskellige bilmærker. Bilmærkerne blev vores adgangsvej til ham. Det handler meget om, hvordan vi kan gøre os primære for barnet, altså så han kan bruge os til noget. Og så kunne han sagtens huske vores navne.

Lisbeth Posborg: "I dag er han i god trivsel og udvikles som alle andre børn.

Suzette Vitger: "Også fordi forældrene tilsidesatte alt, hvad de overhovedet kunne for at holde møder med os, når vi havde brug for det. De fortalte os om deres erfaringer, hvad han var optaget af, så vi kunne få en god relation.

Fra at være beskrevet som et trist barn, bliver han nu beskrevet som en glad dreng. Han er 5 år, og vi regner med, at han skal i skole til sommer".

Eksklusion foregår på flere planer

Særligt udsatte børn bliver let holdt udenfor – ekskluderet af – fællesskabet.

Har en institution meget fokus på børns fejl og mangler, vil det øge eksklusionen af det sårbare barn. Derfor mener Bent Madsen, at pædagoger og lærere skal skifte fokus fra det enkelte barns individuelle problemer og i stedet fokusere på den ansattes 'mangler' og behov for kompetencer til at arbejde inkluderende.

Samtidig påpeger han at det er vigtigt at være bevidst om at eksklusionsmekanismer findes på flere planer.

- **forvaltningsplan – afspejlet i måden den udstikker rammer, i visitationsform og støttekriterier**
- **institutionsplan - afspejlet i institutionskulturen**
- **relationsplan – afspejlet i relationen mellem barn og professionel**
- **individplan, afspejlet i det enkelte barns handlinger og reaktioner**

"Forvaltningen må fx lave om på kriterierne for til-
deling af støtte i stedet for at bruge diagnoser, fejl
og mangler som visitationsgrundlag. Det er ødelæg-
gende for barnets livschance", fastslår Bent Madsen.

Videndeling er vigtig

Forvaltningen skal samtidig sikre at lærere og
pædagoger får adgang til den viden, som psykolo-
ger, sundhedsplejersker, socialrådgivere og andre
specialuddannede fagfolk råder over, og som er nød-
vendige at have på blå stue og i klassen. At oprette
tværgående team, som Allerød netop har gjort med
børne- og ungekonsulenter og sundhedsplejen, er
netop en af de løsninger, Bent Madsen peger på.

"Kollegial videndeling er kolossal vigtig. Hvis projekt
'inkluderende praksis' skal lykkes, er der brug for
en massiv kompetenceudvikling af både lærere og
pædagoger. Det er vigtigt at få fokus på faglighe-
den – især den faglighed, der sikrer at man har de
redskaber, der skal til for at skabe et inkluderende
miljø", siger Bent Madsen.

Bent Madsen er lektor og chefkonsulent på Nationalt
Videnscenter for Inklusion og Eksklusion ved CVU-
Storkøbenhavn.

Otte kendetegn på en rummelig institution

Hvad kendetegner en institution, der arbejder inkluderende – eller har en rummelig praksis over for sårbare børn. Bent Madsen fra Nationalt Videnscenter for Inklusion og Eksklusion fremhæver følgende otte kendetegn

På næste side står nogle eksempler på en rummelig praksis.

1. De ansatte arbejder i team og deler viden med andre faggrupper
2. De professionelle har fokus på barnets ressourcer og arbejder med barnets styrkesider
3. Institutionen har metoder til at beskrive barnets styrker
4. Der er åbenhed i børnegruppen om, hvem der har brug for særlig hjælp
5. De voksne er med i legen
6. De ansatte arbejder med børnegruppen og kender fx koden for at blive anerkendt i gruppen
7. De ansatte arbejder med relationerne i gruppen
8. Ved test er det også læringsmiljøet, der testes

1. VI KAN HENTE SPARRING FRA DET KONSULTATIVE TEAM

"Allerød Kommune har etableret et konsultativt team, som ansatte i institutioner og skoler kan trække på som sparringspartnere. Det er et godt initiativ, fordi vi får mulighed for at trække på konsulenter, der kan gå ind og iagttage, hvad der sker i relationen mellem barnet og miljøet i institutionen.

Det er især godt i de situationer, hvor institutionen er kørt fast og ikke kan se nogen løsning i forhold til et barns trivsel. Når konsulenten har været flue på væggen, kan vi bagefter tage en snak om, hvordan vi kan ændre vores måde at arbejde på.

Når vi får støttepædagog, har vi brug for voksne, der kan støtte relationen i børnegruppen og derfor deltager aktivt i det daglige børnehaveliv, med henblik på at støtte barnets legerelationer og sociale- og sproglige kompetencer.

Citat: Lisbeth Posborg, daglig leder af Æblehaven

2. BARNETS STYRKER I FOKUS

"Vi har en dreng, der let bliver afledt. Han er svær at fastholde i en aktivitet. Han svæver hurtigt rundt mellem aktiviteterne. Ham har vi iagttaget for at finde ud af, hvornår han fordybet i noget? Det viser sig at der er nogle førskolespil, han er rigtig glad for. Duorama og Miniløk hedder de. Drengen er intelligent og meget kvik, så det handler jo også om at stimulere hans intellekt".

Citat: Lisbeth Posborg, daglig leder af Æblehaven.

4. BARNET SKAL MED TIL FORÆLDRESAMTALE

I Æblehaven er barnet inviteret med til samtalen med forældrene.

"Vi prøver at støtte forældrene til at tage barnet med. Det kan godt være at Ole er rundt i rummet samtlige 40 minutter, samtalen varer, men han kan oftest gengive ordret, hvad de voksne talte om. Barnet kan ved egen deltagelse få bekræftet sin egen viden om, hvad der er sjovt, og hvad der kan være svært.

Vi har været ude for børn, der sagde: Vidste I godt at jeg ikke kunne sidde stille. Jeg troede, jeg var den eneste, der vidste det. Det er godt for barnet at de voksne godt kender til det, der er svært for ham. Bare det at høre de voksne sætte ord på det, barnet ikke selv kan sætte ord på, det giver ham en bekræftelse i, at han bliver set. Og så er det lettere at tale videre om derhjemme".

Citat: Suzette Vitger, leder af Æblehaven, Børnehuset Mariehønen, Gravensten Vuggestue og Allerød Legetek.

6. DE VOKSNE KAN KNÆKKE KODEN

Sofie på 5 år står i garderoben og græder. Far forsøger at trøste sin datter, da pædagogen Hanne kommer og spørger, hvorfor Sofie er ked af det.

"Amalie siger, jeg ikke må være med i legen i dag, fordi jeg ikke har cykel med".

Hanne: "Kom du med mig. Her er noget, vi lige skal have talt med Amalie og de andre piger om".

Koden for at blive anerkendt i gruppen den dag var 'en cykel'.

Oasen på Engholmskolen Et åndehul for børn, der har det skidt

Hvordan rummer en skole de børn, der har det skidt, og svært ved at modtage undervisning en dag, nogle timer eller en periode?

Engholmskolen har indrettet 'Oasen', et klasseværelse som alle andre, og alligevel ikke. Oasen blev etableret i 2002 som afløser for den røde bænk, der stod uden for skoleinspektørens kontor, da Vibeke Poulsen blev ansat som skoleleder.

"Hver mandag morgen mødte jeg en række børn, der sad på den røde bænk uden for mit kontor. Det var urolige børn eller skilsmissebørn, der lige var blevet afleveret af far og kede af det, for nu var der en uge til, de igen skulle se far. Nogle græd. Andre havde ondt i maven. Men også syge børn sad der, askegrå i hovedet. Ofte sad de flere timer og ventede på at forældrene kunne løbe fra deres arbejde i København. DET må vi kunne gøre bedre, tænkte jeg", fortæller skoleleder Vibeke Poulsen, Engholmskolen.

Den korte version er, at et klasseværelse blev indrettet. Tænkt som en oase for børn, der har brug for voksenkontakt eller hjælp. Måske har de brug for at få diskuteret en konflikt igennem med en voksen. Eller de er syge og venter på at blive hentet af forældrene.

Men lærerne på Engholmskolen kan også sende børn til Oasen, fordi de er uunderviselige. Måske har eleven modsat sig undervisning og bliver sendt i Oasen med besked fra læreren om, hvad der er sket i klassen og med undervisningsmateriale til timen.

Er en elev sendt til Oasen mere end tre gange, vil elevens situation blive drøftet på en konference, hvor Oasens lærere, skolens psykolog og en repræsentant for skolens ledelse er til stede.

Hver dag sidder en til to lærere på skift klar til at modtage børn. Enkelte opholder sig der, mens de er ved at blive henvist til et andet undervisningstilbud eller specialtilbud.

Fleksibilitet er et nøgleord

Den fleksible skole er kendetegnet ved at have selvstyrende team og være aldersopdelt. Flere af Allerøds skoler er godt på vej i den retning. Men skal klasserne rumme flere børn med vanskeligheder? Start debatten på skolerne. Men den skal slutte med en politisk afgørelse, råder en udviklingskonsulent

Fleksibilitet er et nøgleord, når det gælder rummelighed. Også når det gælder sårbare børn, der skal rummes i folkeskolen.

Det mener udviklingskonsulent og cand. psych. Kim Foss Hansen.

I Allerød er skolerne på forskellige stadier i forhold til at implementere den fleksible skole, der er kendetegnet ved selvstyrende team, teambaseret undervisning og afdelingsopdelt skole, hvor lærerne er tilknyttet færre klasser end i den traditionelle klasseopdelte skole.

Men hvilke børn er det, skolerne skal rumme?

"Det er en politisk beslutning, hvilke børn skolerne skal rumme. Debatten kan fint starte på skolerne - men den skal slutte i byrådet. Hvis man ikke overordnet træffer politisk beslutning om, hvilke børn skolerne helt konkret skal rumme, så kan skoler og institutioner arbejde med rummelighed alt det, de vil. De kommer ikke til at rumme andre børn, end de gør i forvejen. Og slet ikke de børn, der kræver en diagnose, som udløser ressourcer. Er forvaltningens og det politiske arbejde ikke gjort, opnår skolen

højest at udskille lidt færre børn, end de ellers ville gøre", siger Kim Foss Hansen.

Han mener at kommunen bør kortlægge de børn, der bor i kommunen og finde ud af, hvor de skal gå i skole, så det er helt klart, hvor hvilke børn skal gå. Overblik over det enkelte barns situation vil også forebygge at et barn i specialtilbud pludselig står som 18-årig og overrasker kommunen med sit behov for bolig eller andre støtteforanstaltninger.

"Kim Foss kan have ret i at man kan klarlægge, hvilke børn vi har i hvilke tilbud, men det oplever jeg mere er en forvaltningsopgave end en politisk opgave. Den politiske beslutning ligger i, at man afsætter de nødvendige ressourcer, økonomi, tid, antal hænder, antal fagfolk og særlige tilbud", siger formand for Samordningsudvalget for Børn, Unge og Idræt i Allerød Kommune, Nikolaj Bührmann (SF).

"God planlægning og indsigt i alle kommunens børn er et vigtigt bidrag til den fleksibilitet, der er nødvendig for at skoler og institutioner kan rumme børn med vanskeligheder", mener Kim Foss Hansen.

"Set i lyset af den nye kommunalreform, må vi afklare, hvad Allerød som den 17. mindste kommune kan specialisere sig i. Hvis vi tror, vi kan det hele, kender vi ikke vores begrænsning. Vi har fortsat børn, der går i skoletilbud uden for kommunegrænsen, og det skal vi til stadighed have", siger formand for Samordningsudvalget for Børn, Unge og Idræt, Nikolaj Bührmann (SF).

Fleksibilitet i Allerøds skoler

Når fleksibilitet er et nøgleord i et rummeligt skolevæsen, hænger det sammen med at lærere skal have mulighed for at planlægge og tilrettelægge undervisningen efter barnets behov. Det forudsætter at den enkelte lærer så vidt muligt skal være tilknyttet så få årgange eller klasser som muligt, og dermed heller ikke skal deltage i så mange team med andre lærere.

"På den traditionelt klasseopdelte skole møder hver enkelt lærer typisk 120 elever. I den fleksible – aldersopdelte – skole, møder de kun ca. 75. Når lærerne skal forholde sig til færre børn, kan de bedre tilrettelægge undervisningen efter de aktuelle børns behov", siger Kim Foss Hansen.

RUMMELIGHED KRÆVER FÆRRE BØRN PR. LÆRER

En af forudsætningerne for at skolen kan rumme børn med særlige vanskeligheder er, at lærerne har tid til at lære det enkelte barn - og dets læringsstil – at kende. I Allerød har de fleste skoler derfor inddelt lærerne i team, der er tilknyttet nogle få klasser. Eksempelvis er lærerne på Engholmskolen inddelt i klasseteam, årgangsteam og afdelingsteam. Hver lærer får 90 timer om året til at arbejde i team.

"Den aldersopdelte skole betyder at lærerne skal forholde sig til færre børn. Det øger rummeligheden at lærerne kender de børn, de skal undervise, og har overskud til at sætte sig ind i den enkeltes sociale og faglige situation", påpeger Vibeke Poulsen, skoleleder på Engholmskolen.

SÆRLIGE PUDER OG BOLDE TIL UROLIGE BØRN

Nogle børn har en del indvendig uro. De har brug for at bevæge sig meget for at kunne koncentrere sig om undervisningen. På Engholmskolen sidder nogle børn i indskolingen derfor på særlige puder, lavet af bløde tennisbolde, så børnene kan rokere rundt på stolen uden at forstyrre de andre børn. Boldene i puden stimulerer samtidig nogle punkter i hjernen, så de bedre kan holde koncentrationen.

En overgang sad nogle børn også på bolde i stedet for stole. En del af deres koncentration går til at holde balancen, og så sidder de mindre uroligt. Men bolde dur ikke i de ældste klasser. Her bliver der spillet med dem, og så går de i stykker, lyder skolelederens erfaring.

I dag har de fleste af Allerøds skoler en aldersopdelt struktur. Det vil sige at lærerne er tilknyttet nogle årgange elever, som de primært underviser. Det kan være indskolingen, mellemtrinnet eller udskolingen. Eller lærerne underviser fx kun børn, der går i 1. til 5. klasse. I den aldersopdelte skole har lærerne mulighed for at inddеле eleverne i forskellige hold efter behov hen over året. Det skaber bedre mulighed for at differentiere undervisningen og prioritere de forskellige fag højt på forskellige tidspunkter.

KENDSKAB TIL SÅRBARE BØRN FØR SKOLESTART ØGER RUMMELIGHED

"Vi har størst succes med at rumme børn med en anderledes adfærd, når vi har talt med forældre og afgivende institution før skolestart. Kender vi lidt til barnets problemer, inden det starter i børnehaveklassen, kan vi tilrettelægge nogle gode rammer og særlige arbejdspladser for barnet, inden det møder i skolen. Og så får barnet ikke en uheldig start, der kan hænge ved længe", siger skoleleder Vibeke Poulsen, Engholmskolen.

FIRE METODER TIL ROLIG INDSKOLING

Mindst fire elementer er med til at holde børn i indskolingen koncentreret om undervisningen på Engholmskolen.

1. Motorisk screening af alle børn ved start i børnehaveklasse med opfølgning og træning af motorik efter behov, foretaget af en af skolens lærere og med supervision af kommunens fysioterapeut.
2. Brug af skærmvægspædagogik. Det vil sige at børnene får fælles beskeder, mens de sidder i rundkreds på gulvet. Når de skal arbejde, går de to og to sammen bag skærmvægge, så de kan arbejde uforstyrret. Har de brug for hjælp fra læreren, lægger de en sten med deres navn på oppe på katederet, og så kommer læreren til eleverne i den rækkefølge, stenene ligger. Pointen er bla., at den fysiske indretning af klasselokalet lægger op til, at børnene kan bevæge sig i timerne uden at forstyrre.
3. Obligatorisk brug af 'Læsefidusen', et særligt læseprogram, der også inddrager forældre og tidlig indsats over for svage læsere.
4. Brug af 'Trin-for-Trin' – et socialiseringsprogram med fokus på at lære børn at omgås hinanden med empati.

Engholmskolen kortlagde for nogle år siden antallet af urolige børn på skolen. Modsat de fleste andre skoler har indskolingen på Engholmskolen færrest urolige børn. Her er det børn på mellemtrinnet, der er mest urolige.

DER ER GRÆNSER FOR RUMMELIGHED.

Hvor mange børn i en institution skal have særlig opmærksomhed?

"Mindst en håndfuld. Der er konsekvent mellem 5 og 10 børn ud af 40 børn, der skal gøres noget særligt for. Det kan være børn med taleproblemer, adfærd eller sociale problemer. Det er en pæn gruppe af børn, vi hele tiden skal have særlig opmærksomhed på", siger Suzette Vitger, leder af fire dagtilbud i Allerød Kommune.

Savner I en politisk afklaring af, hvilke børn I skal rumme?

"Nej, hvis vi har ret til at sige at denne opgave magter vi ikke, så er jeg i stand til at melde fra på det grundlag. Det må være os, der kan vurdere, om vi kan rumme det barn med de ressourcer, vi har.

Børnene må komme her, og så må vi finde ud af, om de kan bruge vort tilbud til noget. Vi kan få svært ved rent fysisk at rumme et handicappet barn i kørestol, men så må der jo en ombygning til. En svagtseende, blind eller døv kan vi rumme...vi skal lære noget nyt for at kunne det, men det vil kunne løses ved uddannelse af medarbejderne, mulige ændringer i det fysiske miljø, og muligvis støttetimer. Men vi har ikke et hus, hvor alle nødvendigvis passer ind".

Hvor går grænsen for jeres rummelighed?

"Børn med voldsomt udadreagerende adfærd kan vi ikke nå. Her mangler vi specialuddannede pædagoger, som kan yde den neuropædagogiske indsats, der tit er brug for. Vi har brug for at udveksle erfaringer om et barns udvikling og trivsel, også når der er svære problemer. Når et barns familie undlader at dialog med os, mangler vi viden og kan ikke imødekomme barnets behov."

Supervision til lærerne

En anden vigtig parameter, der bidrager til større rummelighed er, at lærerne skal have adgang til supervision for at kunne rumme urolige eller andre sårbare børn. De skal have mulighed for at drøfte deres strategi med en udenforstående, der ikke overtager undervisningen eller problemet, men lytter og klargør, hvordan læreren kan klare børnene og sikre at der bliver fulgt op på planen.

Samtidig kan særligt uddannede lærere med indsigt i adfærd, kontakt og trivsel, de såkaldte AKT-lærere, blive kontaktpersoner til de mange daginstitutioner, der leverer børn til skolerne. Et af problemerne på mange skoler er netop, at de pludselig står med et meget uroligt – men ubeskrevet - barn i 1. klasse. Ganske vist har barnet modtaget støtte i børnehaven, men oplysningerne om barnets problemer er ikke gået videre til skolen. Skal det sårbare barn værnes mod mange nederlag i skolen, er den tidlige indsats afgørende.

"Det er skolelederens forpligtelse at have kontakt til daginstitutionerne angående de nye børn, men ofte får den enkelte skoleleder børn fra så mange institutioner, at det reelt er umuligt at få etableret det grundige samarbejde med alle institutioner", siger Kim Foss Hansen.

Ingen vej uden om rummelighed

Som udviklingskonsulent ser Kim Foss Hansen rent samfundsmæssigt ingen vej uden om større rummelighed i skolerne.

"Hvis ikke børn lærer at omgås dem, der er anderledes, vil samfundet med tiden gå i opløsning. Selv om vi gemmer de tunge børn væk i institutioner, er de ikke væk. De er i lokalområdet, og vi skal lære at omgås hinanden", understreger Kim Foss Hansen.

I den ikke-rummelige folkeskole bliver de svageste elever udskilt og risikerer på sigt at blive udstødt af samfundet, fordi de aldrig får mulighed for at lære at omgås jævnaldrende i det såkaldte normalsamfund.

Men rummelighed handler også om at rumme de stærke elever. De har brug for at lære at omgås mennesker, der er anderledes end dem selv.

"Der er en grænse for rummelighed. Politisk har vi til en vis grad taget stilling til den i vore visitationskriterier for støttepædagog, hvor praksis viser, at det er voldsomt udadreagerende børn, der får støtte. Det er i høj grad personalet i daginstitutioner og skoler, der kommer til at sætte grænsen for rummelighed i praksis", siger Nikolaj Bührmann, formand for Samordningsudvalget for Børn, Unge og Idræt (SF).

Kim Foss Hansen er cand. psych. og udviklingskonsulent. Han var tilknyttet Allerød Kommunes skolevæsen fra 2003 til 2005 som konsulent for 'projekt læringsstile', der resulterede i indførelsen af den aldersopdelte skole.

Skoleledelsens opgave

Skoleledelsen har nøglen til rummelighed. Her er skoleledelsens særlige opgaver:

- **At sikre at de børn, der er i distriktet kan rummes i skolen**
- **At organisere arbejdet, så det bliver muligt at rumme de børn, der kræver særlig opmærksomhed**
- **At sikre en personalesammensætning, der gør det muligt at rumme de sårbare børn**
- **At kunne sætte ind akut. Det handler ofte om at have ekstra 'hænder'**
- **At sørge for at lærerne får supervision til at tackle de sårbare børn**
- **At sikre samarbejdet med daginstitutioner, sfo, klub, fritidshjem m.fl.**
- **At sikre at skolebestyrelsen arbejder på en måde, der fremmer rummelighed**

Diskuter jeres rummelighed

Hvordan kan man som lærer eller pædagog bidrage til at skabe et miljø, hvor alle børn kan være med på lige fod? Også 'ham, der forstyrrer' eller 'hende, der driller'.

Her er et par spørgsmål, I kan drøfte i personalegruppen – til inspiration.

1. Undgå børn på tålt ophold

Børn lærer meget af hinanden. Derfor er det vigtigt, at børn har mulighed for at være med der, hvor tingene sker, og hvor der er sjovt at være for alle. Er barnet udenfor – eller på tålt ophold i rummet – får barnet sværere ved at lære og udvikle sig optimalt, både socialt og fagligt. Målet må være at alle børn kan deltage i børnegrupperne på lige fod, med plads til hver deres personlighed.

Undersøg (observer) om det sårbare barn deltager på lige fod med de andre i børnegrupperne – eller er det på tålt ophold?

Hvordan kan I som voksne sikre et læringsmiljø, der sikrer alle børn adgang til de børnegrupper, hvor de kan lære sociale og faglige færdigheder af hinanden?

2. Arbejd med samspillet i børnegruppen

Nyere forskning viser at samspillet i børnegruppen er den væsentligste parameter for, om et barn bliver ekskluderet eller inkluderet i gruppen. Derfor skal de professionelle fx blive bedre til at arbejde med normerne i børnegruppen.

Undersøg (observer) om børnemiljøet i institutionen/klassen er inkluderende eller ekskluderende - kender personalet fx adgangskoden til børnegrupperne?

Er du ærlig i din kontakt til et barn? Hvordan kan du arbejde med din eventuelle irritation over et bestemt barn?

3. Skab videndeling på tværs

Lærere og pædagoger skal have viden om, hvordan et barn trives og undervises. Kort sagt: Hvordan skaber man et inkluderende læringsmiljø?

Er det muligt at arbejde i team? Eller at hente og dele viden med andre fagfolk: Sundhedsplejersker, ergoterapeuter, fysioterapeuter, psykologer, sagsbehandlere eller med kolleger, der arbejder med lignende børn på andre institutioner? Er netværk en ide?

Hvilke nye metoder har I brug for at lære, hvis I skal arbejde inkluderende i forhold til den konkrete børnegruppe?

4. Inddrag viden fra forældre

Forældre skal også lære at se barnets ressourcer og ikke dets fejl, mangler og problemer. De professionelle har brug for forældrenes erfaringer for at få viden om, hvordan barnet bedst støttes hjemme såvel som i skolen eller institutionsmiljøet.

Hvordan skaber lærere og pædagoger et brugbart forældresamarbejde?

LÆS MERE

Bent Madsen:

"Socialpædagogik - integration og inklusion i det moderne samfund."

Jens Andersen:

"Den rummelige skole - et fælles ansvar."

Anders Bondo Christensen:

"Folkeskolen skal være rummelig."

Tidsskrifter:

"Vera" nr. 32

"Social Kritik" nr. 28, nr. 34, nr. 40-41

Diverse artikler og rapporter:

Nationalt videnscenter for Inklusion og Eksklusion
www.nvie.dk

Allerød Kommune

Bjarkesvej 2 - 3450 Allerød - tlf. 48 100 100
www.alleroed.dk